

Disputatio Secunda,

tem indifferenter supponit, concedo Majorem, & nego Minorem intellectam de acceptatione ad gloriam tamquam ad premium. Ad probationem in contrarium subiungam, dico SS. Innocentes non habere proprie & simpliciter aureolam martyrii, subindeque nec ad eam proprie & simpliciter dici posse acceptatos, sed solum ad aliquam participationem ipsius (idque non tamquam ad premium) confidentem in gaudio, quod ex mera Dei liberalitate percipient, videndo se esse occulos in obsequium Christi: ob quam etiam dumtaxat confirmationem ecclesie inter Martyres numerat; sicut illos numerat inter Virgines, ob carnis integritatem in qua mortui sunt, licet eorum virginitas, five integritas, ad promerendam aureolam virginitatis non pervenerit, defectu usus rationis & libertatis. Solutio est D. Thomas in 4. distinct. 49. qu. 5. art. 3. questione. 2. ad 12.

20 Dico secundo: Ut actus sit meritorius apud Deum, debet esse moraliter bonus.

Ratio hujus conclusionis est, quia opus malum non est dignum premio, sed poena: opus vero indifferens vel nullum est in individuo, juxta probabiliter sententiam vel si opus indifferens in individuo admittatur, non est cur potius sit premio quam pene dignum; nam si non meretur panem, quia caret malitia, etiam non meretur premium, quia caret bonitate: Ergo solum actus moraliter bonus potest esse meritorius apud Deum. Quod debet intelligi de bonitate plena & perfecta, ita ut ad hoc ut actus sit meritorius, debeat esse bonus ex objecto, & omnibus circumstantiis: Tunc quia repugnat quod unus & idem actus sit bonus ex objecto, & malus ex circumstantiis, vel e contra, sed eo ipso quod male sit ex quocumque capite, simpliciter malus est, nullamque bonitatem moralem obtinet, ut in Tractatu de moralitate actionum humanae documentis diph. 4. art. 1. Tunc etiam quia eti daretur actum humanae poena esse simili bonum ex objecto, & malum ex circumstantiis, non esset tamen meritorius apud Deum: quia tali actus, bonus & malus simul, non potest placere Deo, neque esse objectum divisionis dilectionis, ipsum ad premium acceptantis: Mundi enim fons oriens, & ad statum respicere non potest, ut dicunt Abacuc 2. Unde de factibus eternorum, aut regimuntibus ex vita gloria, dicit Christus Matth. 6. Regnante mercede fiam. Et D. Gregorius homil. 12. in Evangelio parabola decem Virginum, hec scribit: Compellet dicens, ut bona quis agitis, cum magna cuncta tenetis: ne per hoc quid a nobis rectum geritur, favor aut gratia humana requiratur, ne appetitus laudis subreptetur, & quod foris offenditur, iniurie mercede vacuerit.

21 Circa eandem conditionem addendum est, non sufficerat rationem meriti beatitudinis supernaturalis, esse actum bonum quomodoquaque, sed requiri ipsum esse ordinis supernaturalis. Ratio est, quia media ordinata ad confectionem alienus, debet esse ipsi proportionata: Sed meritorum habet rationem medi in ordine ad consecrationem premii: Ergo meritorum beatitudinis supernaturalis debet esse super naturale, ut servetur proprietas. Sed de hoc insuis infra art. 6. dicatur, cum ostendamus ad meritorum vita eterna requiri influxum aliquem, seu imperium caritatis.

22 Dico tertio: Ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, illius scilicet qui mercede sive praemium redditurus est.

Probatio breviter: Cum meritorum respiciat retributionem, oportet ut retributio expeteretur, & debeatur a persona determinata: quod enim a nullo debetur, a nullo tunc aliisque existit: Sed non debetur merces ab aliqua persona, nec ab ea iure exigiri potest, nisi actio ad ipsam dirigatur, & in ejus obsequium cedat: Ergo ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, & cedere in bonum, utilitatem, vel honorem illius, qui mercedem sive praemium redditurus est. Et certe nullus potest aut expectari premium ab eo, ad quem actionem suam non dirigit, nec ipsa in ejus obsequium vel honorem cedit.

Unde S. Thomas supra quodam 21. art. 3. cit. Meritorum & donum dicuntur in ordine ad retributionem, quia sit secundum justitiam retributio autem secundum justitiam sit alius ex eo quod agit in profectum vel accumentum alterius.

23 Quarum hic aliqui, utrum ad meritorum requiratur necessario aliquis actus realis & positivus; vel omisso maiori, fine aliquo actu positivo, potest esse meritoria?

Ratio dubitandi est primo: Quia peccatum aut demeritum potest esse absque omni actu, ut de peccato omissois docent aliqui ex nosceis Thomistis, & videatur insinuare D. Thomas supra quodam 71. art. 5. Ergo & merito.

Secundo: Quia si Deus precipiat homini ut collet ab omni actu, per taliter castigacionem homo obedit Deo, atque adeo merebitur: Ergo sive omni actu potest esse meritoria.

Tertio: Quia duas sunt partes universalis justitiae, scilicet facere bonum, & declinare a malo, teste D. Thomas 2. 2. qd. 79. art. 1. & Artiloteo 3. Ethic. cap. 5. Sed

meritorum respondet justitiae: Ergo tam in omissione mali, quam in operatione boni, potest meritorum inventari. Unde Ecl. 31. laudatur & beatificatur ille, qui potuit transgreedi, & non est transgressus, facerem malum, & non fecit. Et additur: Ideo beatitudo fuit bona illius in Domino. His tamen non obstantibus

Dicendum est, ad meritorum premii apud Deum requiri 24 proprium & positivum actum voluntatis. Ita contra Recatores aliquos communiter docent nostri Thomistae, cum S. Doctor supra quodam 71. art. 5. ad 1. ubi sic dicunt: Plura requiruntur ad bonum quam ad malum, et quod bonum contingit ex sola integra causa, natura vero ex singularibus desideriis, ut Diomysius dicit cap. 4. de divin. nomin. & idem peccatum posse contingere, sive aliquis factus quod non debet, sive non factendo quod debet: sed meritorum non potest esse, nisi aliquis facias voluntarie quod debet; & idem meritorum non potest esse sine actu, sed peccatum posse est sine fine actu.

Confirmatur: Meritorum apud Deum debet in gloriam 25 eius aliquo modo referri: quia, ut supra ostendimus, de ratione meriti in communione est ut sit in obsequium vel commendam ejus apud quem est tale meritorum: Sed para carentia, five omisso actus mali non refertur in gloriam Dei, neque intrinsecus, cum de se sit indifferens ad hoc ut bene vel male appetatur; neque etiam ex ordinatione operantis, qui supponitur nullum habere actum: Ergo non est meritoria apud Deum.

Confirmatur amplius: Per meritorum hominem tendit in beatitudinem: Atqui per parum carentia, seu negationem actus, homo non potest tendere in beatitudinem, sed ad summum ab illa non recedere: Ergo illa non sufficit ad meritorum, sed requiritur necessario aliquis actus positus, in quo meritorum fundetur. Unde

Ad primum respondeo, negando Antecedens: ut enim 27 ostendimus in Tractatu de peccatis disput. 3. artic. 2. non potest dari omisso, cupibili sine actu precedente, aut concomitante, qui sit causa, vel occasio illius. Addo quod D. Thomas supra qd. 6. art. 3. docet omissionem actus non esse indirecere ac moraliter voluntariam, nisi quando homo potest & tenetur aliquid facere, & sciens ac videns illud non facit: hoc autem accidere quidem potest in omissione honorum actuum, non tamen in omissione malorum; nam in bonis actibus potest supponi potestas, & obligatio faciendo, in malis autem, licet supponatur potestas, non potest supponi obligatio, & idem licet detur quod omisso boni actus possit esse voluntaria indirecta & moraliter; absque omni actu eam precedente, aut concomitante subindeque demeritorum & peccaminorum; tamen omisso mali actus non potest esse in voluntaria moraliter & indirecta, ut ad meritorum sufficiat, absque omni actu voluntaria, sed ut meritorum sufficiat, absque omni actu voluntaria, sed ut meritorum sufficiat, absque omni actu voluntaria.

Ad secundum respondetur, quod in illa hypothesis nullo modo mergeretur homo, vel Angelus, celsando ab omni actu, sed solum vitaret peccatum, quod aliquo eliciens.

Sed meritorum habet rationem medi in ordine ad consecrationem premii: Ergo meritorum beatitudinis supernaturalis debet esse super naturale, ut servetur proprietas. Sed de hoc insuis infra art. 6. dicatur, cum ostendamus ad meritorum vita eterna requiri influxum aliquem, seu imperium caritatis.

28 Dico tertio: Ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, illius scilicet qui mercede sive praemium redditurus est.

Probatio breviter: Cum meritorum respiciat retributionem, oportet ut retributio expeteretur, & debeatur a persona determinata: quod enim a nullo debetur, a nullo tunc aliisque existit: Sed non debetur merces ab aliqua persona, nec ab ea iure exigiri potest, nisi actio ad ipsam dirigatur, & in ejus obsequium cedat: Ergo ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, & cedere in bonum, utilitatem, vel honorem illius, qui mercedem sive praemium redditurus est. Et certe nullus potest aut expectari premium ab eo, ad quem actionem suam non dirigit, nec ipsa in ejus obsequium vel honorem cedit.

Unde S. Thomas supra quodam 21. art. 3. cit. Meritorum & donum dicuntur in ordine ad retributionem, quia sit secundum justitiam retributio autem secundum justitiam sit alius ex eo quod agit in profectum vel accumentum alterius.

29 Quarum hic aliqui, utrum ad meritorum requiratur necessario aliquis actus realis & positivus; vel omisso maiori, fine aliquo actu positivo, potest esse meritoria?

Ratio dubitandi est primo: Quia peccatum aut demeritum potest esse absque omni actu, ut de peccato omissois docent aliqui ex nosceis Thomistis, & videatur insinuare D. Thomas supra quodam 71. art. 5. Ergo & merito.

Secundo: Quia si Deus precipiat homini ut collet ab omni actu, per taliter castigacionem homo obedit Deo, atque adeo merebitur: Ergo sive omni actu potest esse meritoria?

Tertio: Quia duas sunt partes universalis justitiae, scilicet facere bonum, & declinare a malo, teste D. Thomas 2. 2. qd. 79. art. 1. & Artiloteo 3. Ethic. cap. 5. Sed

potest

§. III.

Dua conditiones ex parte personae merentis necessaria explicantur.

30 Dico quarto: Ad actum meritorium vita eterna requiri gratia in merente, non solum in statu naturae lapide, sed etiam in statu naturae integra. Ita D. Thomas his art. 2. ubi sit quod hominis sine gratia duplex status considerari potest: unus quidem naturae integra, qualis fuit in Adam ante peccatum: alius autem naturae corrupta, sicut est in nobis ante reparationem gratiae. Et subdit, quod homo in primo statu non potest mereri vitam eternam sine gratia, propter unam rationem, quia sine illa ejus actus non ordinantur divinitus ad vitam eternam: cum ad ea quae excedunt proportionem principi ipsorum actuum, qualis est vita eterna, que excedit etiam cognitionem creaturam, juxta illud Apostoli 1. ad Corint. 2. Non autem vita, nec auris auditus, nec in cor homini ascendi, &c. Ita secundo vero statu, non solum propter hanc rationem non potest

De Merito Justi.

113

potest homo sine gratia mereri vitam eternam, sed ultius propter impedimentum poscati, quod cum sit factum: unde nihil potest apud ipsum mereri, nisi prius illi reconcilietur, eique gratia & acceptus reddatur per gloriam justificantem. Quare gratia in homine existens in statu naturae integra, unum tantum facit, elevat felicitatis beatitudinis adeptus & possesse repugnat ab intrinsecis dari meritorum, quia cum meritorum fe habeat ad premium, ut via in terminum, eis quod nondum habetur, ut docet S. Thomas 3. p. qu. 19. art. 3: ex quo ibidem inferit, quod Christus nec gratiam, nec scientiam infusam, nec beatitudinem animae, nec unionem hypostaticam meruit, quia haec omnia habuit a primo instanti conceptionis: non repugnat tamen de potentia absoluta, quod etiam in termino aedeat beatitudinis mereatur aliquis ultiorum gradum, & augmentum illius, vel aliqua prima praevia accidentia, quia licet sit in termino respectu prima beatitudinis adeptus, potest tamen esse in via ad ultiorum gradum, qui illi deest, vel ad aliquod premium accidentale quo caret. Sicut Christus, quanvis a primo instanti sua conceptionis efficit beatus quantum ad animalia, meruit tamen gloriam corporis, & eius immortalem, aliasque doles gloriofas.

Dixi de potencia absolute: quia cum beatitudo sit ex sua 34 natura immutabilis, & mensuratur aeternitate participata, non est conveniens ut semel obtenta, alterius augatur, aut minatur, & quod beatissima aliqua accidentalia de novo mereantur, ut docet D. Thomas 1. p. Quidam dicit quod quantum ad premium accidentale etiam mereri possunt. Sed melius est ut dicatur, quod nullo modo aliquis beatissimus potest, nisi sit finalis visor & comprehensor, ut Christus, qui solum fuit visor & comprehensor: praelium enim gaudium (de fute corum qui per ipsorum ministerium salvantur) magis acquirunt ex virtute beatitudinis, quam illud mereantur.

§. IV.

Corollarium nostrum d'rum.

Ex dictis sequitur, valde incertum esse ac dubium, 35 sanctorum Enoch & Elias in paradiso terreni degentes, de facto mereantur; quibusdam id affirmantibus, aliis vero negantibus.

Ratio autem pro parte affirmativa est: tum quia praedicti sancti videntur habere omnes conditions ad meritorum tam ex parte personae merentis, cum sint in statu gratiae, & vita, quam ex parte ipsius actus meritorum, cum eis operari possint: ut tributum Dei habeat: Tum etiam qui non convenient divite bonitati, immo indignum videtur divite munificencie, illos sanctissimos viros miraculose tanto tempore in hac vita detinere, & sine fructu meriti eos vivere beatifica tangere private.

Pro parte vero negativa militat magnum inconveniens, quod videtur sequi ex sententia affirmante, nempe gratiam & caritatem Enoch & Elias esse superiori, & magiore, seu intensiore gratia D. Joannis Baptista, & Apostolorum, quia in tot annorum curricula continuo mereri, auget gratiam & caritatem, quia si in infinitum declaratur.

Huius conditionis nullam aliam existimare assignari posse rationem, quam divinitus voluntatem, qui disposito & ordinavit dare premium operibus vite, non autem illis qui potest viam habent, nam si solum naturam operari possint: meritorum non habent ultra meritorum: Ubi D. Ubi D. Hieronimus: Mortali (inquit) nihil volunt: ad id adducit, quod semel fecerit ruleta de vita &c. neque expedita aliquam retributionem aquas mercede, ultra eam scilicet quam in hoc corpore merentur. Et apud Profetum est sententia Augustini 17. Iustitia sibi homo post mortem promisit, quia in hoc corpore comparsa neglegit. Denique Ecclesiastici 11. dicitur: Vt sociis lignum, ibi membrum. In quibus verbis per causam ligni mors hominis designatur, & per ejus immobilitatem & permanentiam, meritum vel demeritum hominis in alia vita non angeri vel minui declaratur.

Nec valet quod aliqui dicunt ad vitandum hoc inconveniens, quod videtur sequi ex sententia affirmante, nempe gratiam & caritatem Enoch & Elias esse superiori, & magiore, seu intensiore gratia D. Joannis Baptista & Apostolorum, quia in tot annorum curricula continuo mereri, auget gratiam & caritatem, quia si in infinitum declaratur.

Nec valet, inquam, hac resonio: absurdum enim videtur dicere, illos sanctissimos viros, si mereri possint secundum communes regulas aliorum viatorum, in tam longo tempore parum mereri, ideo solum quia rebellio, non carnis, operardique difficultate, tam exiguum est illorum meritorum, ut numquam intensiores, vel aque intensos actus caritatis eliciant, quam D. Joannes Baptista & Apostoli, subindeque ad eorum gratiam & gloriam nunquam perveniant.

Nec valet, inquam, hac resonio: absurdum enim videtur dicere, illos sanctissimos viros, si mereri possint secundum terminus vite in punto mortis, & dissolutionis animae a corpore; quia connaturale est anima humana, ut mediante corpore suam perfectionem acquirat, & in illo plures habent occasiones merendi, & pugnandi pro bravo beatitudinis comparando. Congruum est etiam, ut creature intellectuales per fidem ad visionem perveniant, & prius intellectum Deo submittant, quam ad illum videndum eleverunt. Unde ad statum vite, in quo solum est meritorum, duo de vita ordinaria requiruntur, scilicet fides, & exercitatio in corpore: de potenti tamen extraordinaria statu vite cum clara Dei visioneflare possit: ut patet in Christo, qui a primo instanti sua con-

Theol. Genet, Tom. IV.

incredibile est, quod semper habituri sint actus caritatis
ita remissos, ut nulli eorum actibus caritatis, a D. Joanne
& Apostolis elicitis, aquivalere possint.

Quare unum ex his necessario dicendum existimat, nem
pe vel illos sanctos viros, ab eo tempore quo in paradisum
terrenum translati sunt, non mereri; quia licet mortales
sunt, non sunt tamen conditionis mortalitatis subje
cti, sunt alii homines, qui lege & modo communis in
corpo mortali vivunt, subindeque nec sunt proprii via
tores, sed quasi medi inter viatores & comprehensores,
& veluti *securitatis sancti*, ut ait Tertullianus lib. de
refusione carnis. Vel si ab eo tempore mereantur, eo
rumque meritum duret usque ad illorum mortem, quam
pro Christo in fini mundi patienter, eos tunc in gratia
& caritate aequatos ipsos Apostolos, & Joannem Bap
tistam, subindeque in gloria & beatitudine pares illis futu
ros. Nec mirum, cum ipsi futuri sint secundi Christi glo
ri, qui (ut loquitur idem Tertullianus) *antiuitatem*
sanguinis suo extinguerent. Quid horum probabilis & ver
familius sit, prudens Lector judicabit.

ARTICULUS III.

*An ad meritorum condignum apud Deum requiratur ex parte
ipsius Dei ordinatio operis ad premium, & an illa debet
esse extrinseca, vel sufficiat intrinseca, in voluntate con
ferendi gratiam ut principium meriti inclusa.*

§. I.

Quibusdam premissis reseruntur sententiae.

37 Suppono primo: quod licet apud homines requiratur
promissio, pactum, ordinatio, vel acceptatio, ut mer
itorum obliget de toto rigore iustitiae retributionem, non
tamen ut meritorum dicatur condignum premio, aut de
condigno meriti premium; nam apud homines, ut mer
itorum dicatur condignum premio, solum requiritur quod
sit relatum ad alterum, & in bonum illius, ut constat ex
D. Thomas supra q. 21. art. 3. ubi ad rationem meriti erga
homines, nullum requirit pactum, promissione, aut
contractum. Ratione etiam suffragatur: nam ad meritorum
de condigno solum requiritur jus ad premium, juxta le
ges iustitiae distributiva, non tammodum commutativa. Sed
ad jus ad premium, juxta leges iustitiae distributiva, non
requiritur apud homines promissio, acceptatio, vel ordi
natio, nam superior distributor ante omne pactum, pro
missione, vel acceptationem, tenetur respicere, & co
gnoscere condignitatem omnium eorum, quibus premia
distribuenda sunt, & tali premia juxta proportionem
meritorum ipsi distribuere. Ergo ad meritorum de con
digno apud homines non requiritur promissio, pactum, or
dinatio, vel acceptatio, unde solum hic loquimur de con
dignitate meriti apud Deum.

38 Suppono secundo, ordinacionem five acceptationem
operis meritorum ad premium, aliam esse intrinsecam, quae
includit in voluntate conferendi gratiam tamquam prin
cipium merendi, aliam vero extrinsecam, quae consistit
in actu positivo Dei libero, quo promittit beatitudinem
glorie aeterna pro operibus supernaturalibus, a gratia &
caritate procedentibus.

39 Suppono tertio, duplicitate posse concepi, quod requiratur
promissio Dei, vel divina ordinatio ad meritorum, minime
vel tamquam ratio formalis illud constituens, vel solum ut
conditio ad ejus complementum requisita. His praemissis

Circa propositionem difficultatem tres venturant. Theolo
gorum sententia. Prima tenet meritorum hominis apud
Deum esse posse ab initio ordinatio divina ad premium,
tam intrinsecam, seu inclusa in voluntate dandi principium
merendi, quam extrinsecam & illi superaddita, as in pro
missione five partio consente. Ita docere videntur Vas
quez, Merarius, & alii ex Recentioribus.

Secunda affirmat ordinacionem intrinsecam, & promis
sionem extrinsecam Dei, ad meritorum de condigno hominis
apud Deum requiri. Ita Scoues, Nominales, Suarez, Bel
larminus, & alii plures quos sequitur Aravicus his dub. 3.
In hoc tamen isti differunt a Scoto & Nominalibus, quod
illi volunt meritorum de condigno hominis ad Deum confi
tui formaliter in sua specie per promissionem, seu ordina
tionem extrinsecam Dei, tamquam per rationem forma
lem: Suarez vero & alii, eam dumtaxat tamquam con
ditionem, meritorum de condigno completem, requirunt.

Tertia sententia, que est communis in schola D. Thom
asi, assertit ad meritorum de condigno hominis apud Deum
requiri quidem divinam ordinacionem operis ad premium,
eum tamen qua extrinsecam dicunt, & qua in pacto vel
promissione consitit, necessariam non esse, nec ad ratio
nem formalem meriti, nec ad ejus complementum, sed
sufficiere illam quae includit in voluntate dandigratiam
ut principium merendi. Ita Cajetanus, Conradus, Soto,
Marcus a Serra, & alii.

§. II.

Prima sententia rejicitur.

Dico primo ad meritorum de condigno apud Deum ali
qua ordinatio divina operis ad premium necessaria
est. Ita D. Thomas hic art. 1. dicens: *Meritorum hominis
apud Deum esse non posse, nisi secundum presuppositionem
divinae ordinacionis.*

Colligitur etiam ex Scriptura: nam Matth. 20. in pa
rabola conductorum ad laborandum in vinea dicitur: *Con
venientem autem facta cum operariis ex densis diuino, &c.* Unde nomine denarii diurni, communiter Patres intel
ligunt premium beatitudinis, ut videtur potest apud Div.
Thomam in catena aurea super hunc locum Matth. 19. &
nomine *convenientia* significans ordinatio divina, ut ibi
dem advertit Cajetanus & docet Concilium Senonense in
decreto fidei cap. 16.

Ratione etiam suffragatur: Primo quia Deus non est ca
pax aliquis obligacionis secundum veram & strictam
iustitiam, nisi ex ordinatione sua, ut D. Thomas docet
hic art. 1. & 2. Ergo ut actio meritorum erga Deum indu
catur aliquod jus retribuendi premium, indiget aliqua
Dei ordinatione.

Secondo: Cum opera nostra sint pluribus titulis Deo
debita; si Deus ea non ordinaret & acceptaret ad pre
mium, nullus homo posset jus habere ad illud, nec sub
inde infallibiliter illud aequali, posset enim Deus opera
nostra libera & bona acceptare, sed satisfactionem pro aliis
titulis sibi debitibus, puta pro titulo creationis, vel supre
mi domini quod habet in ommes creaturem: Ergo ut homo
posset apud Deum meritori de condigno aliquod premium,
& infallibiliter illud aequali, necessarium omnino est quod
Deus ad meritorum ordinem opera eius.

Tertio: Si ad meritorum apud Deum necessaria non esset
divina ordinatio operis ad premium, opera bona & libera
beatorum essent de facto meritoria augmenti sua beatitudi
nis, etiam essentialis; sed hoc non est dicendum, ut vi
dimus articulo precedenti: Ergo nec illud. Sequela prob
atur: Opera libera, & facta ex gratia, non minorem ha
bent in beatis valorem & dignitatem, quam habeant in
vistoribus: Ergo nihil ipsi deesse videatur ad meritorum,
nisi divina ordinatio ad premium.

Dices cum Vasquez, non ex defectu divinae ordinatio
nis, sed ex defectu status viae provenire, quod opera lib
era beatorum non sint meritoria.

Sed contra: Status viae sola Dei ordinatione constat,
qui voluit tempore dumtaxat hujus vita, & ejus opibus,
inesse meritorum; posse enim, si voluerit, etiam ordi
nare quod ipsi beati, quamvis in termino respectu sua
beatitudinis essentialis, & gradus quem possident, effici
tamen adhuc in via & tendentia ad alteriorum gradum
quem non habent ut articulo precedentem dicebamus: Er
go non ex defectu status viae, sed potius ex defectu div
inae ordinacionis provenit quod opera libera beatorum
meritoria non sint.

Denique fuaderi potest conclusio: Potest Deus pro suo be
neplacito, aut in peccatis commissi, facere ut gratia
quia quam communis aliqui in hac vita, non sit principium
meritorum, sed ex modo se habeat quo gratia iustorum in Pur
gatorio: At tunc opera procedentia a taliter, non effici
meritoria, & hoc solum ex defectu divinae ordinacionis:
Ergo hoc ad meritorum apud Deum necessario requiratur.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Contra hanc conclusionem objicimus primo: D. Tho
mas supra q. 21. art. 5. docet actum humanum, in
quantum est bonus vel malus, habere rationem meriti vel
meritorum apud Deum: Sed esse bonus ipsum competit absque
ordinatio Dei ad premium: Ergo & effici meritorum.

Secundo: Ut actus malus sit meritorum poena, non re
quiritur divina ordinatio: nam qui peccat, sine alia ordi
natione vel pacto Dei, poenam meretur: Ergo similiter
actus bonus sit meritorum premii apud Deum, non erit
necessaria aliqua ipsius ordinatio, sed hoc ipso quod est
bonus, est premio dignus, & jus habet ad illud.

Tertio: Opus esse meritorum gloria aeterna apud
Deum, nihil aliud est quam esse dignum apud ipsum tali
gloria: Sed ut habens gratiam sit dignus gloria, non re
quiritur ipsius gratia ordinatio ad gloriam: illa enim or
dinatio non tribuit, sed supponit talem dignitatem in
gratia: Ergo ut opus aliquod sit meritorum gloria aeterna
apud Deum, non requiritur quod sit ordinatum ad
gloriam tamquam ad premium, sed sufficit quod sit in
formatum gratia & caritate.

Quarto: Ad meritorum apud homines non requiritur,
quod ille, cuius est mercede retribuere, ordinet opus al
terius ad tale premium: si quis enim laboret in vinea
alio.

De Merito Justi.

alterius, etiam ipso ignorantie, dummodo non contradicat
meretur apud ipsum: Ergo idem dicendum est de merito
apud Deum.

5 Denique si necessaria esset divina ordinatio, ut opera
juliorum completerant rationem meriti, sequeretur
quod multa iustorum bona opera suo frustrarentur
premio: nam ex una parte deberet ipsi innotescere talis
ordinatio, cum inter merenter & premiantem, seu re
tribuentem, sit veluti quadam contractus; & contractus
cum omnibus suis conditionibus innotescere debeat utri
parti; ex alia vero multi, prasertim rudes, illam
ignorantem ordinacionem: Ergo &c.

49 Ad premium respondeo: D. Thomas loco citato solum
velle actionem humanam, in quantum est bonus, habere
rationem meriti apud Deum, si ad finitum ordinatio
nem ad meritorum requisire, inter quas numeratur divina
ordinatio operis ad premium, sicut & status viatoris;
unde sicut actus meritorum non est meritorum vita aeterna,
nisi sit a viatore eiectus: ita nec illam de condigno me
retretur, si Deus illam non ordinaret ad premium, sed alius
ut ille debitis acceptaret.

50 Ad secundum respondeo: D. Thomas loco citato solum
velle actionem humanam, in quantum est bonus, habere
rationem meriti apud Deum, si ad finitum ordinatio
nem meritorum requisire, inter quas numeratur divina
ordinatio operis ad premium, sicut & status viatoris;
unde sicut actus meritorum non est meritorum vita aeterna,
nisi sit a viatore eiectus: ita nec illam de condigno me
retretur, si Deus illam non ordinaret ad premium, sed alius
ut ille debitis acceptaret.

51 Respondeo secundo, dato Antecedente, negando con
sequiam, & paritatem. Ratio disparitas est quia ef
fendens ipsa sua offensione diminuit jus vel honorem al
terius; unde hoc ipso sine contra offendentem, ut ei faci
at; at vero hoc ipso quod merens facit actum bonum,
non accredit aliquid Deo, in cuius obsequium facit,
juxta illud Job 35. Si justus ergo quid donatis ei, aut
quid de manu tua recipies? Praesertim cum tale opus mul
ti alii tunc Deo sit debitum, unde ex ipso non nascitur
meritis jus erga Deum, nec in ipso Deo resultat obli
gatio ad recompandendum, nisi aliquis ejus ordinatio in
terveniat, per quam tunc opus ad vitam aeternam ut pri
ncipium merendi.

52 Et contra Suarez, Aravium, & alios auctores fecun
ditas sententia. Est tamen D. Thomas hic art. 1. dicens:
*Meritorum hominis apud Deum esse non posse, nisi secundum
presuppositionem divinae ordinacionis; ita scilicet ut id homo
sequatur a Deo per suum operationem, quasi mercedem, ad
quod Deus ei virtutem operarii deputavit. Sicut etiam res
naturales hoc consequuntur per suos proprios motus & opera
tiones, ad quod a Deo sunt ordinatae: differunt tamen, quia
creatura rationalis separata motu ad agendum per liberos
arbitrios, unde sua alia habet rationem meriti: quod non
est in aliis creaturis. Quibus verbis Sanctus Thomas non
ad ordinacionem ad meritorum vita aeternam requirit,
quam eam qui fit per communicationem principii operis
meritorum, quod est gratia non consummata, collata via
tori; qui ordinatio intrinseca est, & in voluntate dandi
gratiam ut principium meriti inclusa.*

53 Confirmatur, & magis declaratur mens hujus S. Do
ctoris: Eam ordinacionem requirit S. Thomas ut suffici
entiam ad meritorum de condigno, que est ei causa rationis
cum ordinatio, qua Deus dirigit res naturales ad con
secutionem finis sibi naturalis: Sed hoc est intrinseca:
ergo ex D. Thomas ordinatio requirita ad rationem meriti
de condigno est sola intrinseca. Major patet, ex verbis
jam adductis: Minor etiam est manifesta. Nam res nat
urales non aliter mouentur ad suos fines, quam per colla
tionem virtutum activarum, quibus acquiruntur finis, &
per applicationem talium virtutum ad operandum: Sed
hac dicunt ordinacionem intrinsecam, ut constat: Ergo
ordinatio que Deus dirigit res naturales ad consecu
tionem sui finis, intrinseca est.

54 Dico secundo: Meritorum de condigno hominis ad Deum
non constituitur essentialiter in sua specie per promis
sionem, seu ordinacionem extrinsecam Dei, tamquam per
rationem formalem. Ita communiter docent Theologi
& Nominales.

Probatur primo: Illud constituit formaliter meritorum de
condigno, quod dat operibus nostris valorem condignum
premio vita aeterna: Atque promissio & ordinatio Dei
extrinsecam non dat operibus nostris dignitatem, & val
orem condignum, seu aqualem premio vita aeterna; sed
potius illum supponit datum a gratia sanctificante, qua
est ei causa, ordinis & perfectionis cum gloria, tamque
per modum feminis seu radicum continet, juxta illud Apo
stoli ad Rom. 6. *Gratia Dei, vita aeterna:* Ergo promissio
seu ordinatio Dei extrinseca, non est ratio formalis con
stitutiva meritorum de condigno & vita aeterna.

55 Confirmatur: Promissio Dei, ejusque ordinatio extrin
seca, non mutat naturam operis: Ergo non potest dare val
orem opari, non habent ex parte condignitatem cum premio,
subindeque nec constituit illud formaliter meritorum
premio, sicut communio Dei extrinseca non dat peccatis,
quod sunt meritorum vita aeterna. Addo quod hanc senten
tia videtur affinis errori hereticorum, qui negant opera
meritorum, infallibiliter eam aequaliter, si tamen perseve
ret fi.

ter finaliter in tali merito, & illud per peccatum non interrupatur.

61 Confirmatur primo: Ut Deus obligetur ad redditum aliquid per modum premii, sufficit quod ipsum dare decernat, & apud se statuat; quae enim obligatur Deus ad ea que semel decretit, atque ad illa qua promisit: Sed eo ipso quod Deus habet voluntatem dandi gratiam, tamquam principium meriti gloria aeterna, decernit & apud se statuat illam dare per modum premii: Ergo obligatur consequenter ad eam sit reddendum.

62 Confirmatur secundo: Ideo promissio divina inducit in Deo debitum non solum fidelitatem, sed etiam iustitiam (non quidem commutativam, sed distributivam, ad redendum bonis nostris operibus, glorianam per modum premii quia conditionem nobis onerosam includit, videlicet laborem & tolerantiam in exercitu honorum operum: Sed hoc idem importat ordinatio gratis per modum principi totius nostri meriti ad eamdem gloriam ut premium: Ergo etiam inducit obligationem iustitiae distributivam ad redendum bonis nostris operibus glorianam per modum premii).

63 Probatur tertio conclusio: Meritum respectu premii se habet sicut motus & via respectu termini, cum sit tendentia ad illud; vel sicut medium respectu finis, quia sicut medium causat finem in genere causae efficientis, ita meritum movet voluntatem retribuendam, in genere causae efficientis moralis, & premium vere & proprie obtinet rationem finis: Sed motus & via ex principi intrinseca, & oblique omni ordinatione extrinseca, respicit terminum; sicut & medium respectu finis ad quem conaturaliter ordinatur: Ergo meritum de condigno vita aeterna, seculis quacunque promissione, & ordinatione Dei extrinseca, conaturaliter eam respicit per modum premii, eo ipso quod procedit a gratia sanctificante, quia est velut fons glorie, & radix visionis beatifica, ac fons aqua salientis in vitam aeternam, ut dicitur Joann. 15, subindeque in tale merito non requirit necessario ordinatio Dei extrinseca, in pacto vel promissione confitens, sed sufficit ordinatio Dei intrinseca, que in collatione seu infusione gratia sanctificantis ut principi merenti includitur.

64 Ex his intelliges quod infuso gratia habitualis, est ordinatio in vitam aeternam, ut hereditatem quidem, quatenus collatio est gratia absolute; ut praemium vero, mercedem, & coronam, quatenus est collatio gratie ut principi merendi; quae duæ rationes sic se habent, ut licet secunda non posit esse fine prima, ista tamen fine illa efficiat; si Deus scilicet pro suo beneplacito vellet ac decerneret, ut gratia, quia aliquem contineat filium suum adoptivum, non est principium meriti, sed eodem modo se habetur, quo gratia quam habent anime justorum in Purgatorio.

S. V.

Solvuntur obieciones.

65 Objecies primo contra secundam conclusionem: Opera quantumvis perfecta, sancta, & bona, de se sunt improportionata respectu beatitudinis: Ergo siunum defundit valorem ex divina acceptatione, promissione, vel pacto, subindeque ab illo in ratione meriti de condigno formaliter constitutum. Consequenter patet: Meritum enim de condigno consistit in condignitate seu proportione operis cum premio: Ergo si talis condignitas seu proportio a divina promissione sumatur, per illam, tamquam per rationem formalem, opera nostra bona reduplikatur meritoria de condigno vita aeterna. Antecedens vero probatur: Justorum opera, quantumvis perfecta & sancta, sunt finita & limitata; beatitudine vero objectiva, quia est ipse Deus, est infinita & illimitata, subindeque, in infinito illa opera excedit: Ergo opera nostra, quantumvis perfecta, sancta, & bona, de se sunt improportionata respectu beatitudinis.

66 Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem dico, quod licet beatitudine objectiva, quia est premium nostrorum operum, sit in se infinita, tamen finito modo communicatur; et enim Deus ipse, ut fiat sit beatitudine formalis, quia est actus intellectus creatus, & ita non excedit in infinito meritorum quod est actus caritatis; prefertim cum objectum caritatis in vita sit Deus ut in se est, qui est infinitus. Addo quod, dato quod premium nostrorum operum sit infinitum, adhuc tamen inter illa repertorium, non quidem aequalitas, sed connaturalitas: quia cum gratia, a qua bona nostra opera procedunt, & per quam informantur, sit semper glorie, & radix visionis beatifica, conaturaliter tendit in illam, tamquam in finem & consummationem, unde, ut supra dicebamus, gratia in Scriptura vocatur fons aqua salientis in vitam aeternam.

67 Objecies secundo: Illa est ratio formalis aliquis rei, qua posita ponitur res: & qua ablata auferitur: Sed pro-

missio Dei, vel pactum, est hujusmodi respectu meriti: Ergo est ratio formalis constitutiva illius. Major pater. Minor probatur. Opera animarum purgatorii, & carum quae sunt in celo, a gratia procedunt, & tamen meritoria non sunt, deinceps promissio & pacti; si autem pactum ponetur, meritoria essent: Ergo posito pacto, ponitur meritorum, & eo ablatu, auferitur.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: si enim opera nostra non haberent condignitatem seu proportionem cum premio, nec essent ejusdem ordinis, sed inferioris, non meritorum illud de condigno, quamvis adhuc promissio Dei, vel pactum, quo se obstringeret ad illud conferendum: Unde in tali condignitate, seu proportione operis ad premium, meritorum de condigno formaliter consistit, non vero in pacto, promissione, vel ordinatione Dei extrinseca, vel intrinseca, quamvis ordinatio Dei intrinseca, que fit per communicationem principi operis meritorum, quod est gratia non consummata, collata visori, sit conditio necessaria ad meritum, ex eius defectu provenit, quod opera animarum purgatorii, & earum qua sunt in celo, meritoria non sint.

Objecies tertio contra tertium conclusionem: Concilium Tridentinum fess. 6, cap. 16. Moguntinum in confessione fidei c. 8. & Senonense in decretis fidei c. 16. docent opera justorum habere rationem meriti ex divina promissione: Ergo illa Concilia supponunt ad meritum apud Deum necessarium esse ordinationem ejus extrinsecam, in pacto vel promissione confitentem, & non sufficere illam que includitur in voluntate dandi gratiam tamquam principium merendi.

Respondeo: concessio Antecedente, negando Consequenter: Solum enim proprium Concilia docere intendunt, promissione divinam involvi in ratione meriti, tamquam aliquis sufficiens, ut vita aeterna sit premium & merces, nonobis infallibiliter conferatur, non tamen ut aliquid necessarium requisitum ad rationem meriti, & tamquam cauimus totalem & adequantam, quare premium vita aeterna bonis operibus justorum infallibiliter conferatur, ad hoc enim sufficit ordinatio, que in voluntate dandi gratiam ut principium merendi includitur. Quod exemplo patet: sicut enim ut quis mereatur apud Regem, non necessario requiritur, ut Rex premium promittat, sed ad illud dandum altingendo, sed sufficit ut illud dare propria, & apud se statuat: quia etiam ut homo mereatur apud Deum, sufficit ut Deus decernat ac proponat dare premium, licet illud non promittat, nec promissio sua se nobis debitorum efficiat. Unde quando Concilium Moguntinum loco citato docet opera justorum dupliciti tituli officia remuneratio vita aeterna, nempe quia Deus illis promisit hoc premium, & quia procedunt a Spiritu Sancto, animis movente per gratiam, non intendit utramque necessario requiri, ut infallibiliter vita aeterna conferatur, sed solum vult quodlibet illorum sufficere.

Objecies quarto: Ad meritum operum Christi necessarium fuit pactum, & promissio Dei: Ergo multo magis ad meritum operum nostrorum illa requiritur, scilicet tamquam conditio, fine qua opera nostra completam rationem meriti habent nequeunt. Consequenter patet, Antecedens probatur. Nulla alia ratio videtur posse assignari, cur merita Christi infinita, & sufficientia tam pro demonum, quam pro hominum redempzione, & pro obtinenda gratia & gloria tam Angelis, quam hominibus, non illam de facto Angelis, sed hominibus promoverint, nisi quia Deus suo pacto ordinavit, ob merita Christi conferre hominum & non demonum redempcionem, & hominibus, non vero Angelis, gratiam & gloriam essefalem: Ergo &c.

Confirmatur: Meritum debet respicere premium determinatum: Sed ad hoc necessaria est ordinatio Dei extrinseca, per quam ab ipso premium determinetur: Ergo talis ordinatio est conditio necessaria requiri ad meritum.

Ad objectionem respondeo, negando Antecedens, ad cuius probationem, nego etiam Antecedens: ratio enim cur Christi merita se extendant ad redempcionem hominum, non vero demonum, & ad gratiam & gloriam effectualem hominum, non vero Angelorum, non sumitur ex pacto & promissione Dei, sed ex applicatione Christi, sua merita pro hominibus, non vero pro demonibus vel Angelis applicantis.

Ad confirmationem nego Minorem: cum enim merita

nostrorum operum, sit in se infinita, tamen finito modo

communicantur; et enim Deus ipse, ut fiat sit beatitudine

formalis, quia est actus intellectus creatus, & ita

non excedit in infinito meritorum quod est actus caritatis;

prefertim cum objectum caritatis in vita sit Deus

ut in se est, qui est infinitus. Addo quod, dato quod

premium nostrorum operum sit infinitum, adhuc tamen

inter illa repertorium, non quidem aequalitas, sed

connaturalitas: quia cum gratia, a qua bona nostra

opera procedunt, & per quam informantur, sit semper

glorie, & radix visionis beatifica, conaturaliter

tendit in illam, tamquam in finem & consummationem,

unde, ut supra dicebamus, gratia in Scriptura vocatur

fons aqua salientis in vitam aeternam.

Objecies secundo: Illa est ratio formalis aliquis rei,

qua posita ponitur res: & qua ablata auferitur: Sed pro-

Apostoli: Debitor Dominus noster est, non aliquid a nobis accipiendo, sed quod placuerit promittere: Ergo divina promissio, seu pactum, ad meritum de condigno necessario requisitum.

Respondeo, concessa Majori, negando minorem quod secundum partem: ut enim Deus sit debitor ad retribuendam mercedem operibus justorum, sufficit quod illa ad mercedem ordinaverit, consequenter enim obligatur sibi ad implrandam talis ordinatio: unde cum hæc ordinatio politi esse abesse promissione, ex vi pacifice voluntatis confitenti gratiam tamquam principium merendi, divina promissio non requirit necessario ad meritum de condigno, sed ad illud per accidentem & concomitantem se habet.

ARTICULUS IV.

Utrum verbius meritorum in Deo sit actus proprius & triplex iustitiae, quam illas, communiativa, & distributiva?

77 Ita sicut supponit plures dari species triplex & rigorosus iustitia, nempe iustitiam legalem, qui respicit bonum commune, & equalitatem non exhibendant aliqui persona particulari, sed Republica; distributivam, qui pertinet ad superiorum distribuentem bona communia personis particularibus; & communiativa, qui respicit equalitatem rei ad rem inter personas privatas, v. gratia, equalitatem que debet servari in emptione & venditione, in conductione & conventione, & sic de aliis contractibus. Supponit etiam prater species illas triplex & rigorosus iustitia, dari plures species iustitiae, large & improprie sumptu, quæ partes potentiales iustitia appellant, quia imitantur quidem & emulantes rationem iustitiae, ab ea tamen deficient, vel quia non possunt reddere aequaliter, vel quia non habent debitum rigorum & legale, sed morale tantum, quod attendit secundum honestatem quamdam & decentiam, non vero secundum legis obligationem. Ad hoc genus iustitiae pertinent virtutes que sunt ad alterum, v. g. religio, qui respicit cultum Dei; observantia, qui respicit superiores; pietas, qui respicit parentes; gratitudo, qui respicit benefactores, & intendit recompensationem exhibere pro collatis beneficiis & fidelitas, qui intendit servare fidem in verbis, & adimplere promissa. His præmissis.

Difficultas est & controversia inter Theologos, a qua ex illis species iustitiae procedat retributio meritorum in Deo, a iustitia communativa, vel distributiva, que sunt species triplex & rigorosus iustitia, vel a gratitudine aut fidelitate, que sunt species iustitiae imprædictæ & largiori sumptu, seu partes potentiales iustitiae. Præmissa sententia tenet premium non reddi meritis a Deo ex stricta iustitia communativa, vel distributiva, sed solum ex fidelitate, si datur in recognitionem beneficij recipiunt; quatenus tamen est debitus merito ut tali, tamquam premium scilicet, corona, & merces formaliter, non reddit ex fidelitate aut gratitudine: tum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem formaliter recipiunt: etiam quia si quod redditur ex fidelitate, est etiam premium & corona, sequeretur quod incarnatio, qui ex fidelitate promissionum divinarum sicut data antiquis Patribus, & remissio peccatorum, que peccatori se convertenti datur ex fidelitate divine promissionis, efficitur premium, merces, & corona iustitiae: quod dicit nequit, cum utrumque sit pure gratuita, & non possit cedere sub merito, scilicet de condigno, ut infra patet. Similiter si quod datur ex gratitudine, premium est, numerus ratione premii & corona, quod etiam absurdum est: Ergo id quod est debitus ex merito, quatenus tali, non nisi ex iustitia redditur.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Cum vita externa sit magis debita operibus meritorum justorum, ex fidelitate, si datur in recognitionem beneficij recipiunt; quatenus tamen est debitus merito ut tali, tamquam premium scilicet, corona, & merces formaliter, non reddit ex fidelitate aut gratitudine: tum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem formaliter recipiunt: etiam quia si quod redditur ex fidelitate, est etiam premium & corona, sequeretur quod incarnatio, qui ex fidelitate promissionum divinarum sicut data antiquis Patribus, & remissio peccatorum, que peccatori se convertenti datur ex fidelitate divine promissionis, efficitur premium, merces, & corona iustitiae: quod dicit nequit, cum utrumque sit pure gratuita, & non possit cedere sub merito, scilicet de condigno, ut infra patet. Similiter si quod datur ex gratitudine, premium est, numerus ratione premii & corona, quod etiam absurdum est: Ergo id quod est debitus ex merito, quatenus tali, non nisi ex iustitia redditur.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Cum vita externa sit magis debita operibus meritorum justorum, ex fidelitate, si datur in recognitionem beneficij recipiunt; quatenus tamen est debitus merito ut tali, tamquam premium scilicet, corona, & merces formaliter, non reddit ex fidelitate aut gratitudine: tum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem formaliter recipiunt: etiam quia si quod redditur ex fidelitate, est etiam premium & corona, sequeretur quod incarnatio, qui ex fidelitate promissionum divinarum sicut data antiquis Patribus, & remissio peccatorum, que peccatori se convertenti datur ex fidelitate divine promissionis, efficitur premium, merces, & corona iustitiae: quod dicit nequit, cum utrumque sit pure gratuita, & non possit cedere sub merito, scilicet de condigno, ut infra patet. Similiter si quod datur ex gratitudine, premium est, numerus ratione premii & corona, quod etiam absurdum est: Ergo id quod est debitus ex merito, quatenus tali, non nisi ex iustitia redditur.

Probatur primo ex illo 2. ad Timoth. 4. Reproposita est mihi corona iustitiae, quam rediderit mihi Dominus in illa die iustus iudex: quod enim datur per modum premii & corona, & a Deo ut iustus iudice, datur ex iustitia, non vero ex gratitudine, aut fidelitate. Unde D. Thomas ibidem loquitur. 2. inquit. Corona iustitiae dicitur, quam Deus ex sua iustitia reddit. Et s. Aug. Tract. 3. in Joanne verba illa Apostoli expeditus: Jam debitum regas, inquit, jam debitum existas, ut ante suscipere gratiam, misericordem patrem tuum habebas, ut premium gratus, iustus judicem.

Respondeo: concessio Antecedens: ratio enim cur Christi merita se extendant ad redempcionem hominum, non vero demonum, & ad gratiam & gloriam effectualem hominum, non vero Angelorum, non sumitur ex pacto & promissione Dei, sed ex applicatione Christi, sua merita pro hominibus, non vero pro demonibus vel Angelis applicantis.

Probatur primo ex Hebreo 6. dicente: Non est iustus Deus, ut oblitus operis vestri: si enim ex sola fidelitate Deus mercedem bonis operibus debitam retribueret, Apostolus non diceret: Non est iustus Deus ut oblitus operis vestri, sed diceret, non est infidelis.

Ergo non ex fidelitate, sed ex iustitia, Deus reddit premium meritorum nostris. Unde Augustinus de natura & gratia cap. 2. ait: Non est iustus Deus, ut iustus frater.

Respondeo amplius ex Tridentino fess. 6, cap. 16, ubi Thos. Genet, Tom. IV.

H 3 quest. 106.

Quaest. 106. art. 3. *Beneficium, in quantum huiusmodi, est causa beneficiorum, & ideo beneficium ad benefactorem convertitur ut ad principium suum, ut ibidem subdit S. Doctor: Ergo virtus gratitudinis non potest in Deo reperiiri formaliter.*

*Secundo: Objectum gratitudinis est beneficium ab alio acceptum: Sed Deus nullum potest recipere beneficium a creaturis; cum sit sibi sufficiens, & nullius boni indigens, ut declarat Propheta Psal. 15. dicens: *Ego dixi Domini eris, quoniam bonorum meorum non egis;* Et Psalm. 49. *Denuo tunc ego sum, non recipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus suis hircos.* Et. *Mus est enim orbis terra, &c.* Ergo virtus gratitudinis non potest esse in Deo.*

85. *Necesse valet si dicas, Deum posse recipere gloriam a creaturis, que est aliquod bonum ipso extrinsecum, quod respicit quasi beneficium sibi collatum, & quasi edens in proprio bonum & utilitatem. Cum enim quidquid creatura potest facere in gloriam & obsequium Dei, pluribus titulis ipsi debitum sit, tempore titulus creationis, titulo conformativus, & titulo innumerabilis donorum, quibus creaturam rationalem afficit, perficit, & canulat, non potest habere rationem domi seu beneficii Deo praestiti, sed ad summum est obsequium & servitium illi debitum. Unde Christus Luke 17. ait: *Cum sciret omnia qui precepit fons nobis, dicit, servi impotes sumus.* Quibus verbis evidenter nos instruit, ut non solum non aliud Deo contulisse, aut dignos aliqui Dei gratitudine, proper servitia illi exhibita non reputemus, sed potius nos servos inutiles esse sentimus. Unde egregie Bernardus Serm. de quadruplici debito: *Cum ex auctoritate quidquid sum, quidquid possum, nunc istud est vobis, scilicet stella ad Solem, guia ad fluvium, lapis ad montem, grammum ad acronymum?* Non habeo nisi ministrorum, immo ministrius, corpus & animam, vel patrem unum uniuersum, voluntatem meam; & non habeo ullam voluntatem illi, qui tantus sanctum sancti beneplacitum traxerit, qui rorat, quem me sibi comparavist?*

Tertio probat idem Antecedens: *Deus non potest servo ex gratitudine obligari; sed homo ratione creationis, conservations, & pluribus aliis titulis, vel servus est.* Ergo Deus non potest ex gratitudine homini obligari. Quam rationem inquit D. Cyprianus, relatus a D. Thoma in cœtu aurei, in illud Luke 17. *Servi iniusti sumus.* Confidens, inquit, *quod qui apud nos dominans, non seruit gratias, cum aliis subditorum statutis sibi prosequitur obsequia.*

87. *Plices: Inter homines potest Dominum ex gratitudine servo obligari: nam D. Thomas 2. q. 106. art. 3. ad 4. docet cum Seneca lib. 3. de beneficiis, quod quoniam servus potest quod a servo exigi sicut ministerium est; ubi plusquam a servo necesse est, beneficium est; & ideo servis ultra debitum satisfacit, gratia sunt habenda. Ergo pariter, si etiam operetus ultra id quod tenetur, praefat beneficium Deo, & ex parte Dei aliqua gratitudo correspondere potest.*

88. *Sed hoc facile potest constar: In primis enim ex hac solutione sequitur quod solam opera bona supererogationis, & que cadunt sub confilio, sint meritoria apud Deum, non vero quae cadunt sub precepto; nam solum in eliciendis operibus supererogationis, verificatur hominem facere ultra id ad quod tenetur. Sed hoc est absurdum, cum enim ea que cadunt sub precepto, procedant ex virtute obedientiae, que tribuit speciem rationem meriti, magis sunt meritoria, ceteris paribus, quam ea que cadunt sub confilio, Ergo &c.*

Deinde servitus hominis ad Deum, longe altior est & major, quam servitus hominis ad hominem: nam homo licet ut servus alterius hominis sit inferior illo, tamen ut homo, est illi aequalis; unde non est sub dominio eius quicad vita & membra, ne quod omnes omnino actiones, sed quod illas tantum, quae sunt proportionate humano servitu & commodi, & convenienter exhiberi possunt: At vero respectu Dei homo est servus quoad omnia, quia & quoad vitam, & corporis integratam, & quoad animam, & omnes ejus actiones, est sub dominio Dei; ita ut licet nunc qualitas actiones homini præcipiat, & non alias, proferat tamen omnes bona actiones præcipere, & exigere, si vellet: Ergo licet inter homines pollicetur, & stricta justitia: Ergo cum tres tantum dentes species vera & stricta justitia, nempe legalis, commutativa, & distributiva, si talis retribuio non sit actus justitiae legalis, vel commutativa, necessario debet a justitia distributiva procedere.

Confirmatur: *Justitia commutativa fundatur in stricto debito, seu obligatione aliquid tribuendi ait: Sed in Deo non potest esse strictum debitum, seu obligatio respectu creaturæ; cum strictum debitum importet inferioritatem aliquam & dependentiam debet a eo cui debetur: unde D. Thomas hic art. 1. ad 3. ait quod Deus non officiat simpliciter debitor nobis, sed prius ipse in quantum debitor est sua ordinatio implente: Ergo justitia commutativa non potest esse in Deo. Quam etiam ratio non loco citato late expofitum.*

Ex his probata manet secunda pars conclusionis: Ut 92 enim precedenti assertione monstravimus, retributio vis eterna pro bonis operibus, in gratia & caritate factis, non est a Dei fideli, vel gratitudine, sed a vera & stricta justitia: Ergo cum tres tantum dentes species vera & stricta justitia, nempe legalis, commutativa, & distributiva, si talis retribuio non sit actus justitiae legalis, vel commutativa, necessario debet a justitia distributiva procedere.

Confirmatur: *Justitia distributiva maximum dicit per-*

fessionem & excellentiam, & non habet adjunctos de-

cus, qui a justitia commutativa inseparabiles sunt: Er-

go reperitur in Deo formaliter, subindecib illa retribu-

tio premii procedit. Consequentia potest, Antecedens pro-

batur. In primis enim justitia distributiva non est aequalis

ad aequalem, nec commutativa, sed superioris ad inferi-

ores; pertinet enim ad superiorum distribuere inferiorum

de communibus bonis, unicuique juxta proportionem

suum; unde talis justitia maxime decet supremum mundi

principem & gubernatorem, qui ut ait Dionysius cap. 8.

*de divin. nomin. Omnibus tribuit propria, secundum unius-
iusque existentium dignitatem.*

94. Denique (probatur idem Antecedens) debitum justitia distributiva non facit ex jure alterius erga distributionem, sed vel ex naturali restitutione, & ipsa lege sequitatis, qua tenetur distributor commendare premium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis cuiuscumque distribuire, vel ex pæco quod habuit cum Republica, tamquam minister ejus, de re distributione facienda, unde malus distributor non tenetur ad restitutio-
nem pecunia vel beneficii male collati, propter ius inferioris, sed propter obligationem quam habet in ea ser-
vatur aquilas, quam justitia commutativa respicit, re-
tinet quendam modum justitia commutativa: unde ade-
pti gloria in Scriptura comparatur emptioni pretiosæ
mararbeitæ, & negotiacioni talentorum. Quare modum ju-
stitia commutativa important. Quare Battista lib. de Spiri-
tu Sancto cap. 24. ait: *Omnis qui viam Evangelicam in-
cedimus, mercatores sumus, per opera mandatorum nobis
professio celestium comparantes.* Et Augustinus in quo-
dam sermone differens de gloria paradisi, sic Deum &
hominem ad invicem loquentes inducit: *Venale habet: quid dominus Regnum celorum. Quo emitur? Exuperante re-
gnam, dolore gaudium, labore requies, utilitatem gloria, mer-
ita vita.* In quantum ergo Deus pondaret uniuersusque labores, & iuxta valorem ipsius reddit mercedem, ser-
vat modum quendam justitia commutativa: quatenus ve-
ro considerat omnium dignitatem, & iuxta diversitatem
meritorum, diversa tribuit premia, servat perfecte ratio-
nitatem justitia distributiva.

Item justitia distributiva non fundatur in dato & ac-
cepto sicut commutativa, sed in proportione personæ ad
ren; unde non exigat aquitatem arithmeticam & rigorosam; sicut commutativa, sed dumtaxat geometricam &
proportionalem: nam in distribuendis bonis Republica
non debet sic attendi meritum, ut tot partes honorum
recipiat civis, quod habet gradus meriti, ut si habeat
centum, centum etiam recipiat, sed debet attendi quan-
dam proprio fæto habitudine ad alios, ita ut si habent
quinquaginta gradus meriti tribuantur viginti partes bo-
norum, habent centum tribui debant quadraginta par-
tes. Hanc vero aquitatem proportionem Deus observat,
non solum in creatione, dando singulis creaturis secun-
dum eorum proportionem & dignitatem, & eas ad debi-
tum ordinem & conformatiam redigendo, juxta illud Ter-
tullianum contra Marcionem, *Di bonis opera est man-
datoris, iustitia modulata est, sed etiam in meritorum re-
numeracione: nam gloria seu beatitudine distributio-
nem, ut in distribuendis bonis Republica, non aequaliter, iux-
ta proportionem meritorum, & uniuscunq[ue] dignita-
tem, ut ex illa varietate & proportione pulchritudo &
decor cœlestis Jerusaleni configurat, sicut pulchritudo uni-
versi ex proportionibus naturalium distributione
refusat. Unde D. Thomas p. q. 21. art. 10. ait, quod
scimus ordo congrua familiæ, vel cuiusque multitudinis ga-
bentur, demonstrat huiusmodi justitiam (scilicet distri-
butivam) in gubernatione; ita ordo universi, qui apparet
in rebus naturalibus quam in rebus voluntariis, &
monstrat Dei justitiam.*

Denique justitia distributiva non requirit necessarium, quod distributor a se abdicet dominium supremum honorum, qua distribuit, sed retento suo supremo dominio, potest inferius dominium conferre his, quibus illa distribuit; ut patet in Principe, qui potest ferare justitiam distributivam, largiendo bona communia in feundum, aut empheuticum, vel etiam folium donando usumfructum: unde ex eo quod Deus sua bona creaturis distribuit, non sequitur quod eorum dominium a se abdicet, vel diminuat; sed folium quod retento supremo in ea dominio, dominium utile & inferius in ea transferat, ita ut bona que sunt sub dominio ejus faciat merita homini: ut docet Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicens: *Tanta est erga omnes homines bona Dei, ut eorum veluti est merita, que sunt ipsius dona.* Et Augustinus ait quod quando Deus merita nostra remunerat, dona sua coronat.

95. Ex his ergo facile intelliges, quare justitia distributiva non repugnat Deo formaliter, sicut commutativa, quia scilicet ejus completa ratio potest ab imperfectione bus depurari: de ratione enim justitia distributiva est, facere aquitatem proportionis inter personas particulares, distribuendo singulis de bonis communitatibus, proportionate ad fiam dignitatem, meritum, & conditio-
nem que ratio facere potest sine illa obligatione, orta ex jure huiusmodi perfornator supra ipsum gubernato-
rem distribuendo bona communia, & sine illa diminu-
tione dominii ipsius supra bona quæ distribuit, si vide-
lacet tota dignitas perfornator particularium, & meritum,
necc non & ipsa bona communia, sint ab ipso gubernatore,
necc ab eis dominio & proprietate possint distrahi:
tunc enim ex jure quod habent persona particulares ad aliquod ex bonis communitatibus, nulla nascitur obligatio in illo gubernatore ad illud retribuendum ex vi talis ju-
ris, nec ejus dominium tali jure diminuitur; sicut nec
diminuitur dominium aliquis supra pavulum; ex eo quod
ipsum tribuit equo, quando & equus & pavulum sunt
plene ipsius. Ex quibus sequitur, quod si gubernator
communitatis habeat aliquam obligationem distribuendi
pluribus bona ipsius, obligatio illa non possit oriiri, nisi
vel ex eo quod meritum & dignitas ipsorum non est ab
illo, vel ex aliqua legi superioris, vel ex ordinatione
justitiae, quatenus est merces bonorum operum, sed id
ex parte ibidem assert, subdedit: *Et sanguinis merces ex ipsius
Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideli-
tatis reddenda; hoc est enim illa corona justitiae, quam post suum
cessorem & cursum reponit sibi esse a nobis Apostolus, a ju-
sto judice sibi reddendam, &c.* Idem colligitur ex Concilia-

§. IV.

Solvantur objectiones.

Obijctus primo contra primam conclusionem: Divus 98 Thomas hic art. 1. dicit inter nos & Deum non posse esse merita simpliciter, quia non potest esse ju-
stitia simpliciter: Ergo certe redditioem premii pro
meritis hominum, non esse apud Deum actum vere &
stricta justitia, sed dumtaxat justitia large & improprie
sumptu, qualis est gratitudo, vel fidelitas, que sunt par-
tes potentialis justitiae.

Respondeo D. Thomam hic loqui de justitia commu-
tativa, & de merito cui debetur merces secundum justitiam
commutativam: si enim fermo sit de justitia distributiva,
& de merito cui ex justitia distributiva debetur merces,
in nobis meritum simpliciter est, & in Deo justitia dis-
tributiva proprie, quia haec non requirit absolutam
aqualitatem, sicut justitia commutativa, sed tantum aqua-
litatem proportionis, ut supra declaravimus. Unde D.
Thomas 1. contra Genes. cap. 83. de Deo loquens, sic
concludit: *Non igitur sibi competit communis justitia,
sed solum distributiva.*

Obijctus secundus: Tridentinum sess. 6. cap. 16. fit habet: 100
*Justitiae dominus, binae operibus, propounding esti-
ta aeterna, tamquam gratia misericordie promissa:* Sed
quod datur ex vera & stricta justitia, gratia nomine ap-
pellari nequit; Ergo vita aeterna operibus bonis & meri-
tis non tribuitur a Deo ex vere & stricta justitia, sed
tantum ex gratitudine, vel fidelitate.

Respondeo vita aeterna appellari gratiam, vel quia 101
ortu habet ex summa gratia, ex grata scilicet Dei
prædestinatione: vel dicitur gratia in radice, quia prima
gratia sanctificans, que est principium & radix meriti vi-
tae aeternæ, gratuito & misericorditer datur. Non inten-
dit tamen Concilium negare, quod vita aeterna detur ex
justitia, quatenus est merces bonorum operum, sed id
ex parte ibidem assert, subdedit: *Et sanguinis merces ex ipsius
Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideli-
tatis reddenda; hoc est enim illa corona justitiae, quam post suum
cessorem & cursum reponit sibi esse a nobis Apostolus, a ju-
sto judice sibi reddendam, &c.* Idem colligitur ex Concilia-

Disputatio Secunda,

Arabicano 2. cap. 18. dicente: *Debetur merces bonis operibus si sunt, sed gratia que non debetur, praesedit iuriant.*
Id etiam eleganter exprimit D. Propheta 2. de vogat. c. a. his verbis: *Datur unicuique gratia sine merito, unde res das ad meritum; & datus anno ultum laborem, unde que que mercede accipias secundum suum laborem.*

- 102 Obijecies tertio: Eadem modo, servata proportione, philosopham est de remuneratione meritorum, sicut de retributione supplicii pro delicto: Sed retributio pars pro demeritis pertinet ad iustitiam vindicativam, que non est propria & rigorosa iustitia, sed pars potentialis illius: Ergo etiam remuneratio meritorum ad rigorosam iustitiam non pertinet in Deo, sed ad gratitudinem, que est pars potentialis iustitiae.
- 103 Confirmatur: Remuneratio meritorum maxime respicit affectum dantis, ut patet in vidua, que offensas duo erauunt, plus oblitus quam ali, proper majorum affectum, ut dicitur Marci 12. Sed respicer affectum, proprium est gratitudinis, & alienum a iustitia: que tantum respicit qualitatem dati & accepti: Ergo remuneratio meritorum in Deo, non est actus iustitiae, sed gratitudinis.

- 104 Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem: licet enim vindicatio, ut fit a persona particulari, intendente propulsare malum, & injuriam sibi illicitam, vel per defensionem, vim vi repellendo, vel per ultionem, postridem id ab eo qui habet auctoritatem publicam, pertineat ad iustitiam vindicativam, quae est pars potentialis iustitiae, illa tamen, prout sit a persona publica, sit secundum rationem iustitiae propria dicta, vel observanda formam iustitiae commutativa, quando tanta est pena in quantitate, quantum el damnum per culpan illeatum; vel secundum formam distributiva, quando attenditur ad proportiones personarum ad recipiendas penas, ut expresse docet S. Thomas 2. 2. q. 80. art. unico ad 1. & confirmationem art. 2. t. 1.

- 105 Ad confirmationem, concessa etiam Majori, distinguo Minorem: respicere affectum dantis, proprium est gratitudinis, & alienum a iustitia commutativa, concedo: distributiva, nego: hoc enim potest considerare affectum, non secundum quod exhibet aliquid gratis & spontanea, sed enim a gratitudine consideratur, sed quatenus ipsum opus, tali affectum, reddit aliquem proportionatam, & dignum aliquem premio distribuendo. Et quoniam distributiva iustitia, que est in homine, non consideraret affectum, potest tamen iustitia distributiva Dei illum respicere: tunc quia haec universalioris extensis est: tunc etiam quia premium vita eterna principaliter correspondet caritati.

- 106 Obijecies quarto: Merito non est debitum premium ex iustitia: Ergo redditio premii non est in Deo actus iustitiae. Consequenter manifessa est, Antecedens probatur primo: Debitum iustitiae fundatur in aliquo ratione dati vel accepti: Sed Deo non potest aliquid dari a creatura, iuxta illud Apostoli ad Roman. 12. *Quis prior dedit illi, & retribuit ei?* Ergo Deus non potest debere premium homini ex iustitia. Secundo probatur: Quod est debitum ex iustitia, habet rationem pretii: que distincta est a ratione premii aut corona, cum premium possit reddi pro labore brutorum, non vero premium vel corona. Probatur tertio: Antecedens: si meritis hominum premium vita eterna esset debitum ex iustitia, sequeretur quod si Deus meritis nostris non remuneraret, faceret nobis injuriam: Sed hoc non est dicendum, cum enim fit Dominus absolutionis omnium, nihil admittit non suum, & per consequens nulli facit injuriam: unde August. super Psalm. 70. *Si Deus dannaret eum, quis ei diceret quid fecisset? Quoniam ergo misericordia, ut iustitiae injunctum: Ergo, &c.*

- 107 Respondens negando Antecedens, intellectus de merito condigno, ut debet intelligi. Ad primam eius probacionem, distinguo Majorem: debitum iustitiae fundatur in aliqua ratione dati & accepti: debitum iustitiae commutativa, concedo Majorem: debitum iustitiae distributiva nego Majorem: illud enim fundatur in proportione personae ad rem, non vero in dato & accepto, ut antea declaravimus.

Ad secundum dico etiam premium esse quasi quoddam premium: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. in corp. 14. *merces dicitur, quod aliqui recompensantur pro retribuione operis vel laboris, quod quoddam premium ipsius.* Et Augustinus Epist. 105. *Sicut merito peccati (inquit) tamquam suspendit vita aerna.* Elicet ergo non omne premium sit premium, ut patet de prelio quod redditur pro labore brutorum, premium tamen quod redditur pro hominum labore & meritis, est quoddam premium: unde denarius quem laborantes in vineis acceperant, dicitur Matth. 20. & tamen erat etiam premium.

Ad tertiam dicendum, quod si premium vita eterna esset debitum iustitiae ex iustitia commutativa, Deus faceret nobis injuriam, si merita nostra non remuneraret: secum vero si sit debitum solum ex iustitia distributiva,

placit.

Confirmatur ex illo Matth. 20. *Tolle quod ruum est & vnde: in quibus verbis designatur in mercenariis, qui significant iustos viatores, proprietas & dominium juris contra patremfamilias, hoc est contra Deum: Sed non potest dari erga aliquem ius verum & proprium, nisi oritur ex iustitia commutativa: Ergo Deus ex tali iustitia merita iustorum remunerare tenetur.*

Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem,

114 *merces dicitur, quod aliqui recompensantur pro retribuione operis vel laboris, quod quoddam premium ipsius.* Et Augustinus Epist. 105. *Sicut merito peccati (inquit) tamquam suspendit vita aerna.* Elicet ergo non omne premium sit premium, ut patet de prelio quod redditur pro labore

brutorum, premium tamen quod redditur pro hominum labore & meritis, est quoddam premium: unde denarius quem laborantes in vineis acceperant, dicitur Matth. 20.

& tamen erat etiam premium.

Ad tertiam dicendum, quod si premium vita eterna

esset debitum iustitiae ex iustitia commutativa, Deus face-

ret nobis injuriam, si merita nostra non remuneraret:

secum vero si sit debitum solum ex iustitia distributiva,

placit.

De Merito Justi.

ARTICULUS V.

Utrum vere & proprio merito possumus de condigno vitam eternam?

Supposito quod homo possit vere & proprio mereri a Deo, sequitur dicendum de objecto meriti, seu de his quae sub merito cadere possunt: & primo de gloria, seu vita eterna, quam de fide certum est nos per bona opera, in gratia & caritate facta, aliquo modo de condigno promiserunt; cum illa in Scriptura merces, bravium, corona iustitiae, denarius diuersus, aliquique nominibus, que inter homines debunt & obligationem iustitiae significant, noncupetur. Unde Tridentinum fess. 6. cap. 16. dicit quod *bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponuntur de vita eterna, & tamquam gratia solidis Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliem reddenda.* Et can. 32. damnat eum qui dixerit iustitiam bonis operibus, que ab eo per Dei gratiam & Iesu Christi meritos, cuius vitam membrum est, finit, non vero mereri augmentum gratiae, vitam eternam: & ipsius vita eterna, se tamen in gratia decolorit, consumat. Hoc ut dixi de fide certum est, & indubitate apud omnes Catholicos. Sed aliqui distinguunt duplex meritum de condigno: unum improprium & large dictum, ex divina ordinatione & acceptance proveniens; aliud proprium, quod habet in se intrinsecum & aqualem valorem cum beatitudine supernaturale, & prius quidem admissum, sed posterius negant. Ita Durandus in 2. dist. 27. q. 2. & Scotus in 1. dist. 17. q. 1. art. 2.

Dico tamen, opera iustorum ex gratia & caritate procedentia, esse vere & proprio meritoria de condigno vita eterna, seu habere cum illa condignitatem intrinsecam, & non solum extrinsecam, ex divina ordinatione & acceptance provenientes. Ita D. Thomas hic art. 3. ubi afferit quod opus meritorum hominis iusti potest diligenter considerari, uno modo secundum quod est a gratia Spiritus Sancti. Si considereret secundum substantiam operis, & prout est ex libero arbitrio, non potest esse meritorum de condigno, vita eterna, propter maximam ejus iniquitatem & improportionem cum illa. Si vero loquarum de opere meritorio, secundum quod procedit ex libero hominis arbitrio, alio modo secundum quod est a gratia Spiritus Sancti, sic est meritorum vita eterna, etiam a condigno, quia sub ratione habet aequaliter valorem cum beatitudine supernaturale. Unde scit videmus, quod filius natus ex Rege & semina ignobilium, quamvis ex parte matris non habeat jus hereditarium ad regnum, illud tamen habet ratione patris, a quo nobilitatur: ita similiter, licet bona opera iustorum, ut procedunt a voluntate humana, non habeant condignitatem, & sufficientem proportionem cum primo vita eterna, quatenus tamen sunt a Spiritu Sancto, eam moventes & applicantes, & ipsi per gratiam & caritatem conjuncte, sunt meritoria de condigno eterna beatitudinis, condignitate non solum extrinsecam, proveniente ex divina ordinatione & acceptance, sed etiam intrinsecam, procedente a dignitate & perfectione gratiae.

Ratio etiam suffragatur: Ad meritum enim de condigno vero & proprio dictum, seu quod est tale ad intrinsecum, non requiriatur aquilas quantitas cum premio, sed sufficit aquilas proportionis cum illo. At inter operationes iustorum, ut procedunt a gratia & caritate, & voluntate beatificam, repertur aquilas proportionis: Ergo opera sunt vere & proprio meritoria de condigno visione beatificae, seu aeterna beatitudinis. Major est certa: meritum enim de condigno respicit iustitiam distributivam, & ab ea premium exigit: sed non requiriatur ad condignem distributivam aquilas quantitas, sed proportionis tamen, ut ait D. Thomas in 2. dist. 27. q. 1. artic. 3. ad 2. & nos articulo precedenti fuisse declaravimus: Ergo ad meritum de condigno non requiriatur aquilas quantitas cum premio, sed sufficit aquilas proportionis.

117 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: Deus enim in remuneratione meritorum docebat, in primis attendit ad debitum proportionem & communificationem premii cum merito, ut unumquemque remuneraret quantum eius opera merentur, & in hoc observat modum quemdam commutative iustitiae, ut in tercia parte conclusio ostendimus: deinde respicit ad comparativam proportionem unius cum altero, ut tribuat maius premium digniori, & minus premium minus digno, juxta illud Matth. 24. *Dedit uni quinq[ue] talenta, aliis duos, aliis unum, unicuique secundum virtutem suam;* & in hoc exercet actum distributivae iustitiae. Licit autem non efficiat plures praecepti cum illo, quo nunc de facto retribuit pluribus destinatis beatitudinem: Ergo Deus in remunerazione meritorum non exercet actum distributivae iustitiae.

Minor vero, in qua est difficultas, multipliciter funderetur. Primo quia gratia est fons glorie, juxta illud 1. Joann. 3. *Semen dei manet in illo:* At fons licet secundum entitatem imperfectius sit fructu, illoque minus secundum quantitatem, est tamen aquile secundum virtutem & proportionem; quia in fons non solum fructus, sed etiam arbor virtualiter continetur: Ergo gratia habitualis, & opera quae ab illa procedunt habent aquilatatem proportionis cum gloria. Unde D. Thomas hic art. 3. ad 3. Gratiæ Spiritus Sancti quam in presenti habemus, est non sicut aquilæ gloria in actu, est ratio aquilæ in virtute; scilicet fons arborum, in quo est virtus ad totam arborē.

Probatur secundo: Vita eterna, seu visio beatifica, est fons letificans civitatem Dei, Psl. 45. gratia vero sanctificans est fons aque salientis in vitam eternam, ut dicitur